

از خودارزیابی تا خود تنظیمی

دکتر نیره شاه‌محمدی
تصویرگر: میثم موسوی

یکی از روش‌های پرکاربرد در بازخورد، خودسنجی یا خودارزیابی است که در ساده‌ترین مفهوم خود، دانش‌آموز شیوه تفکر خود را بررسی و در صورت نیاز در فرایند شناخت خود تغییراتی می‌دهد. خودارزیابی برای دانش‌آموز فرصتی فراهم می‌کند تا به طور مستمر، اندیشه‌هایش را آزمایش کند و به مراحل شناخت عالی‌تری دست یابد. دانش‌آموز با بازخوردهایی که به خود خواهد داد، در فرایند آموزش درگیر می‌شود و با آگاهی از خود و میزان یادگیری‌اش به مرحله مهمی به نام فراشناخت دست می‌یابد. دانش‌آموز با این خودبازخوردی، توان قضاوت و اظهار نظر را در خود پرورش می‌دهد که سبب می‌شود تا تصمیم آگاهانه اتخاذ نماید و اعتمادبه‌نفس خویش را تقویت کند.

شیوه آموزش

عملکرد قبلی خود مقایسه نمایند تا براساس آن پیش‌بینی کنند که عملکرد آن‌ها در آزمون بعدی چگونه خواهد بود. سپس تعیین کنند چه کارهایی را باید انجام دهند تا به اهداف درس برسند. از این طریق دانش‌آموزان به تفکر درباره عملکرد خود ترغیب می‌شوند. در ادامه معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد از راهبردهای مطالعه مانند فلش‌کارت، انجام بازی‌های ریاضی، مطالعه با والدین، نوشتن معادلات با استفاده از نمادهای ریاضی، تکرار جمع، ترسیم یک تصویر، یا مرتب کردن اعداد استفاده کنند. لازم است دانش‌آموزان مشخص کنند کدام یک از این راهبردهای مطالعه را هفته گذشته به کار برده‌اند. آیا در هفته جاری نیز این راهبردها را به کار گرفته‌اند. چقدر این راهبردها مناسب و مؤثر بوده‌اند تا براساس آن تصمیم بگیرند از راهبردهای مورد نظر دوباره استفاده کنند یا راهبردهای دیگری را جایگزین نمایند. لازم است دانش‌آموزان چند هفته این کار را تکرار کنند تا از این طریق با راهبردهای مناسب برای یادگیری خود آشنا شوند. این همان یاد گرفتن چگونگی یادگیری یا فراشناخت است.

آموزش مهارت‌های ارزیابی خود به صورت طبیعی اتفاق نمی‌افتد، بلکه این مهارت در هنگام انجام تکالیف آموخته می‌شود و به دانش‌آموز اطلاعاتی در زمینه کار خود می‌دهد و می‌تواند برای بهبود عملکرد تحصیلی وی مؤثر باشد. این نوع از بازخورد به دانش‌آموز کمک می‌کند تا بیاموزد: بازخورد از کجا آمده است؟ شیوه ارائه بازخورد مؤثر چیست؟ و او چگونه می‌تواند پروژه‌ها و کارهای خود مانند تکلیف نوشتاری یا حل مسائل ریاضی را بهبود بخشد. برای آموزش خودارزیابی، معلم می‌تواند چند نمونه خودارزیابی دانش‌آموزان را به کلاس نشان داده و درباره آن‌ها توضیح دهد. سپس بخواهد دانش‌آموزان درباره آن‌ها بحث کنند. آیا کار دانش‌آموز پس از خودارزیابی بهبود یافته است. محیط کلاس می‌تواند به گونه‌ای هدایت شود که دانش‌آموزان یاد بگیرند که نقد سازنده کار توسط خود دانش‌آموز می‌تواند به بازشناسی مشکلات یادگیری او کمک نماید و فرصتی را برای بهبود یادگیری‌اش فراهم سازد. معلم لازم است در زمینه شیوه ارائه بازخورد به دانش‌آموزان مدل دهد و آن‌ها را راهنمایی کند. برای نمونه «معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد عملکرد خود را در آخرین آزمون درس ریاضی بررسی و با

فواید

برنامه‌ریزی فرایند یادگیری خود در جهت دستیابی هدف‌های یادگیری را تجربه می‌کنند؛
- به فرصت‌هایی برای انجام مجدد تکالیف دست می‌یابند؛
- با شیوه ارائه تکالیف جدید اما مشابه برای اهداف آموزشی مشابه آشنا می‌شوند؛
- از فرصتی که برای آن‌ها فراهم می‌شود بین بازخورد ارائه شده و بهبود کارشان ارتباط برقرار می‌کنند.

خودارزیابی علاقه دانش‌آموزان را به بازخورد افزایش و به سؤالات آن‌ها پاسخ می‌دهد و به خودتنظیمی‌شان؛ یعنی توسعه دانش و مهارت‌های فردی آن‌ها در تمام زمینه‌ها، کمک می‌کند. (سدلر و گود، ۲۰۰۶) دانش‌آموزان در خودارزیابی:
- با شیوه بررسی کار خود آشنا می‌شوند؛
- چگونگی ارزشیابی و

* منابع

1. Sadler, P. M., & Good, E. (2006). The impact of self- and peer-grading on student learning. *Educational Assessment*, 11, 1-31.
2. Brookhart Susan M. (2008) How to give effective feedback to your students, Association for supervision and curriculum development (ASCD)

* بی‌نوشت‌ها

1. Metacognitive
2. Sadler & Good